

Vladimír
Špidla

Magdaléna
Frouzová

Kávu ne, radši infuzi

Bruselské
postřehy
českého
eurokomisaře
... a zákulisní
historky jeho
asistentky

Vyšehrad

Vladimír Špidla
Magdaléna Frouzová

Kávu ne, radši infuzi

Bruselské
postřehy českého
eurokomisaře
... a zákulisní
historky
jeho asistentky

Vyšehrad

Foto na titulní straně:

Vladimír Špidla v bruselském parku Cinquantenaire

Copyright © Magdaléna Frouzová, Vladimír Špidla, 2010

ISBN 978-80-7429-051-0

Obsah

První bruselská překvapení	7
Můj tým	15
<i>První setkání s Vladimírem Špidlou</i>	16
Babylónská věž aneb Kde jsem pracoval	24
<i>Komplot proti skromnosti</i>	28
Kam mizí pracovní místa aneb Globalizační fond	30
<i>„Kde že má komisař projev? A má vůbec projev?“</i>	32
Trh práce není koláč aneb Jednání o volném pohybu pracovníků	37
<i>„Pomoc, asi to nezvládnou!“</i>	39
Jak rozhodují evropští komisaři	48
<i>Skryté nástrahy Štrasburku</i>	52
Z kotelníka premiérem aneb Jednání o celoživotním vzdělávání	58
<i>„Magdaléno, čekám na vysvětlení!“</i>	64
V čem spočívá práce evropského komisaře pro zaměstnanost	69
<i>Šéfův kalendář, káva a infuze</i>	72
Mýtus o důstojném stáří aneb Demografická budoucnost Evropy ...	79
<i>Autistický výraz jako zbraň</i>	81
Lék na nezaměstnanost aneb Jednání o flexicuritě	85
<i>„Nežrat, náčelník!“</i>	89
Cesta do Turecka	93
<i>Přednáška před prázdným sálem</i>	97
Výstup na Mont Blanc	107
<i>Jak to bylo doopravdy</i>	108
Nechci Evropu jako gepardí kůži	118
<i>„Držte mi tu ženskou od těla!“</i>	124

Souboj se psem aneb Pracovní úrazy	128
<i>Prezidentovy narozeniny</i>	129
Vzorný otec a bordelářka aneb Kolik nás stojí předsudky	132
<i>Vladimír Špidla, média a kravaty</i>	134
Skrytá tvář fotbalu	138
<i>Rvačka o Platiniho</i>	139
Cesta do Číny	141
<i>Intrikaření o služební cestu</i>	143
Jak jsem byl na rodičovské dovolené aneb Slučitelnost pracovního a soukromého života	145
<i>Šlofik na šéfově stole</i>	148
Nejcennější dar: pouta z Řecka	151
<i>„Chci informaci, máte minutu“</i>	152
Maraton v Bruselu	154
<i>Závod s uskrípnutým nervem</i>	155
Dřina až do úmoru aneb Směrnice o pracovní době	157
<i>„Přispějte mi na leasing, peněz máte dost!“</i>	158
Entropa a české předsednictví	163
<i>Smršť vernisáží</i>	165
Mnichovská zrada a česká podezřívavost	168
<i>Do kdy budeme v Bruselu?</i>	169
Evropa cizíma očima	172
<i>„Jsme silnější, bude po našem!“</i>	173
Rozloučení s Bruselem	177
<i>Ani kávu, ani infuzi...</i>	181
O autorech	183

První bruselská překvapení

Bylo mi kolem sedmadvaceti. Měl jsem tehdy už jednoho syna a neměl kde bydlet. Za komunismu měli sice teoreticky práci i přístřeší všichni, což ale neznamenal, že to strana každému automaticky zajistila. Šlo spíš o to, že kdo byl bez zaměstnání či spal na ulici, platil za příživníka a hrozilo mu vězení. Jenže na přidělení bytu čekaly mladé rodiny často léta. Stejně tak jsme na tom byli my. Byt jsme neměli, a tak jsme se stěhovali téměř každé tři měsíce. Šli jsme z podnájmu do podnájmu, tu u známých, tu u úplně cizích lidí. Dlouhodobě to bylo neúnosné.

Až jsem se od svého známého dozvěděl o opuštěné staré usedlosti v jedné vesnici na jihu Čech. Prý o ni nikdo nestojí, a tak by se možná dala dát do pořádku a najmout. Vypravil jsem se tam. Lehké to zpočátku nebylo, protože dovnitř fučelo dírami ze všech stran, topení chybělo a voda téměř netekla. Přes den to nevadilo, protože jsem se zahrál prací. Zato noci byly nepříjemné. Musel jsem kvůli zimě spát oblečený a ještě přikrytý několika dekami a v čepici.

Jednou časně ráno, právě když jsem usnul po noční směně v mlékárně, kde jsem tehdy pracoval, mě náhle probudilo bouchání na dveře. Nejdřív jsem nevěděl, co si o tom mám myslet, a bez hnutí ležel dál. Bušení ale sílilo. Rozhodl jsem se tedy jít se podívat. Otevřel jsem dveře, rozespálý a z hlavy si ještě stahuje čepici. Musel jsem vypadat jako strašidlo. Ocitl jsem se tváří v tvář dvěma příslušníkům Veřejné bezpečnosti, z nichž jeden mi úředním hlasem oznámil: „Jdeme si ověřit, jestli tu nežijete západním způsobem života.“

„A... jak se to pozná?“ zeptal jsem se rozpačitě.

„Západní způsob života,“ zněla nazpaměť naučená policejní odpověď, „se pozná podle chování, oblékání nebo rozhovorů.“

Dnes to působí groteskně a sám tu historku dávám občas k lepšímu pro obveselení přátel. Tehdy to ale zase taková legrace nebyla. Přišli mě

totiž zkontrolovat, protože jsem se ucházel o místo ve státním archivu v Třeboni. Archivy spravovalo a dodnes spravuje ministerstvo vnitra. Za socialismu se tak u zaměstnanců archivu, kde měl člověk velmi dobrý přístup k nejrůznějším pramenům a informacím, obzvlášť dbalo na ideovou čistotu. Já ale v komunistické straně nebyl a místo jsem nedostal. Přišel jen stručný dopis, že nesplňuji předpoklady pro socialistického archiváře.

Dál jsem se tedy živil jinými pracemi. Pracoval jsem v mlékárně, později na pile, na poště a v kotelně. Postupně jsem dával dohromady domek, takže za mnou brzy mohla přijet i rodina. S vesnicí jsem se rychle sžil. Navzdory těžkostem, které se stavením byly, se mu nedala upřít krása. Jihočeská usedlost, travnatý dvorek a ranní rosa, to všechno uprostřed nejpůvabnější krajiny, jakou si dokážu představit. Upřímně řečeno považuji jihočeské statky za nejkrásnější typ obytné stavby na světě.

Kdyby mi tehdy někdo řekl, že se jednoho dne stanu premiérem České republiky a poté evropským komisařem za Českou republiku v Bruselu, považoval bych to za fantasmagorii. I během prvních týdnů ve své bruselské kanceláři jsem zpočátku svého funkčního období zažil několik okamžiků, kdy jsem nemohl uvěřit svým očím. Nemůžu popřít, že mě při pohledu z devátého patra sídla Evropské komise občas zaplavoval pocit pýchy. Nikoliv nad svým vlastním osudem. Na to jsem byl v politice dost dlouho, abych věděl, do jak veliké míry jsou úspěchy jednotlivce výsledkem příznivých konstelací a vrtkavých náhod, a nelze si je přičítat jen na vlastní konto. Nýbrž na to, jakou cestu urazila Česká republika.

Pouhou jednu generaci zpátky vyslýchala a pronásledovala tajná policie politické oponenty. Na vysokých školách se povinně vyučoval marxismus-leninismus a třídně nedostatečně uvědomělé děti se nedostávaly na studia. Ve zprávách moderátoři hlásili úspěšné splnění nové pětiletky, zatímco venku chodci klopýтали přes desetiletí nespravované chodníky. Komu se podařilo ušetřit na auto, čekal v pořadníku, až mu ho vyrobí.

Pamatuji si, jak se po revoluci všude objevily plakáty s motivem svobody. Na jednom z nich byla kreslená mapa západní Evropy. Vedle ní zela směrem na východ propast. Státy východní Evropy byly zakresleny někde dole v hlubinách. Doprovázel to nápis „Zpátky do Evropy“. Všichni jsme cítili, že za svými sousedy zaostáváme. Chtěli jsme k nim zase

patřit, vyrovnat se jim. Chtěli jsme, aby nás brali jako rovnocenného partnera. Dnes jsme členy Evropské unie a podílíme se na jejím rozhodování.

Všechno tohle se mi honilo hlavou, když jsem v prvních týdnech sedal na pravidelných schůzích komisařů z tehdy pětadvaceti zemí. Zní to asi pateticky, ale pokaždé se mě zmocňovala pokora před velikostí ducha těch, kteří si hned v padesátých letech dokázali navzdory živé zkušenosti s válečnými zločiny sednout k jednacímu stolu a vytvořit z Evropy plné nenávisti a pomstychtivosti politický systém, který překonal riziko válek a kde jsou hlavním cílem demokracie a lidská práva.

* * *

První, co mi v Bruselu přišlo kuriózní, byly místní úzké domy. U nás je zvykem, že městské vilky kolem sebe mají zahradu. Od domu souseda vás tak dělí kus vašeho pozemku, plot a kus jeho pozemku. V centru Bruselu je tohle neznámá scenerie. Domky jsou tu nahuštěné jeden vedle druhého a od souseda vás dělí jen zeď. Místo zahrádek tu mají dvorky za zadním traktem. Souvisí to s tím, že se tu kdysi daně z nemovitosti platily podle počtu metrů, které zabíral stavební pozemek do ulice. Každý chtěl ušetřit, a tak se stalo zvykem stavět obydlí co nejužší. Co si majitelé nemohli dovolit do šířky, si vynahrazovali do délky. Bruselské domky jsou směrem do dvora tak tříkrát delší než jejich fasáda. Z letadla vypadají jako obdélníky nastavené do ulice kratší stranou.

Kvůli úzkému půdorysu je potřeba šetřit místem i uvnitř. Proto jsou pro tyto domky typická uzoučká schodiště, na která se vejde jen jeden člověk, a pokud chce nést kufr, musí ho akrobaticky držet před sebou. Když jsem s realitními makléři, kteří mi pomáhali najít byt, poprvé kráčel po schodišti rozměry připomínajícím české půdní schůdky, nebyl jsem si jistý, jestli nedošlo k nedorozumění. Mé požadavky zněly, že chci prostorný byt, aby tam mohli přespávat i mí příbuzní a známí. O to větší bylo mé překvapení, když makléř odemkl dveře a přede mnou se zjevil příjemný apartmán.

Klasická poschodí, ze kterých se vchází do třech bytů, jak je známe z českých činžovních i panelových domů, jsou z pohledu Bruselanů neekonomické plýtvání místem využitelným na bytové prostory. Zdejší chodby jsou kolikrát jen malé plošinky o pouhém jednom metru čtverečním, ze kterých se vchází do jediného bytu. Ten pak zabírá celé patro.

Bruselské úzké domy

Ekonomické zacházení s prostorem je tu znát dodnes. Některé stavební firmy to dohnaly do takového extrému, že nestaví schodiště v podstatě vůbec. Můj bývalý kolega koupil byt v novostavbě v jedné poměrně luxusní čtvrti a pozval mě na večeři. Když jsem zazvonil u venkovních dveří, otevřel mi bzučákem a informoval mě, že mám ve výtahu zmáčknout třetí patro. To jsem také udělal. Nahoře se dveře výtahu otevřely a já ke svému údivu zjistil, že se nacházím přímo v jeho předsíni. Výtah mu jezdil rovnou do bytu! Stačilo klíčem odemknout číslo jeho patra a dát tak výtahu příkaz, že tam smí otevřít dveře, a byl rovnou doma. Nevěřicně jsem na to zíral a zvažoval, jestli mu nepřijde divné procházet cestou z kuchyně do koupelny kolem kovových dveří výtahu. Zeptal

jsem se, jestli neměl zpočátku obavy, že se dveře nečekaně otevřou a do bytu mu vejde cizí člověk. Zasmál se mé bujné fantazii a ujistil mě, že to ho v životě nenapadlo. Klíč má přece jen on! Pro případ, že by výtah snad někdy nejezdil, vedlo do bytu i jakési nenápadné nouzové schodiště, ale nikdo ho nepoužíval a za normálních okolností byla jeho existence zapomenuta.

Možná se ptáte, jak lze v takových domech stěhovat nábytek. Nelze. Brusel se stěhuje pomocí vysokozdvížných plošin, na kterých se nábytek nastrká do bytu oknem. Musíte si je objednat předem stejně jako u nás stěhovací vůz. Pokud transportujete pouze nově zakoupenou skříň, je to trochu drahá legrace. Ovšem pokud absolvujete kompletní stěhování, je to v podstatě pohodlnější než rvát věci z dodávky do domu, pak do výtahu a pak z výtahu do bytu.

Já sám jsem se nakonec nastěhoval do bytu, který měl patra řešená na místní poměry docela prostorně. Ale i tak tu bylo v chodbě něco pro našince nezvyklého. Nevedlo do ní žádné okno. Kdo nevěděl, kde se rozsvěcuje, tápal většinou po vypínači chvíli v temnotě. Snad každého, kdo mne tam poprvé navštívil, to inspirovalo ke stejným spontánním vtipům na téma, že nesmím přijít domů v podnapilém stavu, protože bych na vlastním patře nemusel najít svůj byt.

Byt byl sice poměrně daleko od kanceláře, ale zato byl blízko lesoparku Bois de la Cambre. Tím splňoval moje hlavní kritérium: mít si kam jít po ránu zaběhat. Kromě toho měl dvě koupelny a ložnice, aby u mě mohli bez problémů pobývat různí známí a příbuzní, kteří si už dělali plány, jak mě budou jezdit navštěvovat, prohlédnou si Brusel nebo odtud budou podnikat výlety do Paříže a Londýna – obojího vzdáleného vlakem pod dvě hodiny. Podle českého přísloví, že člověk miní a bůh mění, se časem ukázalo, že moje původní představy o tom, jaké nároky budu na svůj bruselský byt mít, neodpovídaly úplně realitě. Běhat do parku jsem sice chodil. Ale čas, který jsem ztratil denním dojížděním do práce, ač v autě s řidičem, určitě převyšoval ten, který by mne bývaly stály vyjíždky do lesa. Ani počet mých návštěv nakonec nenaplnil má očekávání. Příbuzní, přátelé a známí se sice zpočátku trásli na výlet do Belgie a různě se domlouvali na termínech. Ale jak už to v životě bývá, různě jim do toho něco přišlo, nebo jsem naopak zase nebyl v Bruselu já, takže mě nakonec navštěvovali hlavně mí nejbližší příbuzní, pro které by jedna koupelna krásně stačila.

Jen dvakrát měl byt šanci dokázat, kolik pojme lidí. To když se u mě ubytoval více než tucet kamarádů z běžeckého spolku Maratonstav Úpice, kteří přijeli, abychom se spolu zúčastnili maratonu. Tím ale hromadné návštěvy končily.

Druhým překvapením pro mě bylo, že Brusel není žádné velkoměsto. Navzdory vysokému počtu zaměstnanců evropských institucí, lobbyistů, diplomatů a vyslanců v NATO si z velké části uchoval atmosféru lehce provinčního města. Je tu královský palác, monumentální oblouk lehce provinčního města. Je tu královský palác, monumentální oblouk připomínající ty vítězné, nádherná pozdně gotická radnice a bezpočet dalších architektonických klenotů svědčících o ekonomickém rozmachu Belgie v minulých stoletích. Belgie měla kdysi kolonie v Africe a v 19. století patřila k nejvíce industrializovaným zemím Evropy. V přístavech, ať už námořních či říčních, se překládaly tuny drahocenného zboží pro zbytek Evropy, brousily se tu diamanty, háčkovaly luxusní krajky, vyráběly prvotřídní pralinky a v jižní části země se těžilo uhlí. Přesto Brusel nepůsobí jako metropole, nepulzuje tu dynamický život. Až na pár výjimek tu nejsou mrakodrapy a pro většinu čtvrtí jsou typické ulice z oněch úzkých, na sebe nalepených dvou až třípatrových cihlových domků. Vzdálenosti tu nejsou nijak velké, z jednoho konce města na druhý můžete přejet za půl hodiny. Navíc je tu mnoho parků a malebných zákoutí. Kdybych chtěl přehánět, skoro bych řekl, že jsem měl při svých početných procházkách dojem, že se Brusel stal hlavním městem Evropy omylem.

Přitom stačilo málo a Brusel byl dnes ještě významnější. Když se totiž kdysi jednalo o hlavní sídlo vznikajícího Evropského hospodářského společenství, padala různá jména. Francouzský Štrasburk, německý Saarbrücken i Lucemburk. Jako ideální kompromis se zdál Brusel. Jenže Belgie kvůli vnitropolitickým problémům prosazovala východobelgické město Lutych (franc. Liège). To připadalo ostatním mocnostem nešikovné, a tak nakonec zůstalo u nejednotného řešení. Část institucí šla do Lucemburku, část do Štrasburku a část do Bruselu. Brusel tak propásl svou historickou šanci stát se absolutním centrem Evropy.

Jako cizinci se mi zdálo, že si Belgičané mnohem víc než v reprezentativních a velkorysých dílech libují v detailech. Alespoň tak na mne působily drobné výjevy, jichž jsem se stal na svých prvních procházkách svědkem. Třeba číšník, který si, maluje na výlohu své restaurace vánoční výjev, soustředěně vyhrával s vykreslením drobné sněhové vločky, za-

tímco otřískaný název podniku hrozil zřícením. Nebo domovník, který hadříkem pečlivě leštil okenní parapety, zatímco oloupané rámy zoufale volaly po novém nátěru.

Někdo mi vyprávěl, že tu kdysi vládl zákon, podle kterého nesměla být žádná fasáda v ulici stejná jako druhá. Každé stavení se muselo alespoň nějakou drobností odlišovat od vedlejšího. V místních ulicích je tak stále co objevovat. Člověk jen musí mít chuť a čas se pozorně dívat.

Třetím a nanejvýš pozitivním překvapením pro mě byla bruselská gastronomie. Ať jsem zabloudil do jakéhokoli podniku, od klasických lapačů na turisty v centru přes lidové hospody v okrajových čtvrtích až po vytríbené restaurace, pokaždé mi přichystali gurmánský zážitek. Možná jsem měl pouze štěstí, ale už fakt, že jsem ho měl za těch pět a půl roku pokaždé, také o něčem svědčí. O belgické a lucemburské gastronomii se říká, že v sobě spojily to pozitivní od svých sousedů: francouzskou kvalitu a německé množství. Mohu to jen potvrdit.

Obzvlášť příjemná je pro Čecha rozmanitost místního pivovarnictví. V Belgii se vyrábí stovky druhů pív, daleko víc než u nás při stejném počtu obyvatel. Dokonce i ty nejmenší pivnice jich mají na nápojovém lístku přes dvacet. Moje oblíbená hospoda s výmluvným názvem Delirium Tremens jich nabízí přes dva tisíce a vysloužila si tím zápis do Guinessovy knihy rekordů. Tamní nápojový lístek je tlustý jako Ottův slovník naučný. Ve znaku mají růžového slona. Objevil jsem tak zajímavý kulturní rozdíl. Zatímco u nás vidí alkoholici v extrémním stavu bílé myši, v Belgii pozorují růžové slony.

Většina belgických pív má také vlastní originální sklenici. K těm nejkurióznějším a zároveň nejpopulárnějším patří pivo Kwak. K jeho slávě nepochybně přispěla sklenice, ve které se podává. Připomíná velkou chemickou baňku. Kvůli zakulacení dole nestoji, a tak se podává ve zvláštním dřevěném

Vývěsní štít hospody Delirium Tremens

stojanu. Pítí vyžaduje opatrnost. Když totiž pivo dopijíte, máte v určitý moment dojem, že ve sklenici už nic není. Nahnete ji tedy ještě o něco víc, abyste dorazil poslední kapku. Jenže v tom okamžiku se vám do úst, v horším případě do obličeje, vychrstne nemalý zbytek tekutiny, který zůstal usazený v kulatém dně baňky.

Pro českého pivaře je tu ještě jedna zajímavost. Belgická piva jsou o hodně silnější než ta naše. Řekl bych, že i ten nejzkušenější pivní borec by měl svůj domácí výkon v Bruselu vydělit dvěma.

A ještě jeden dojem, který na mě Brusel během mých prvních dnů udělal: lidé jako by tu neznali hektický způsob života. Na všechno mají dost času a zároveň na nikoho nespěchají. Když si chce starý pán u přepážky na hlavním nádraží nejdřív hezky uložit vrácené peníze do peněženky, fronta to toleruje. Nezažil jsem, že by někdo významně vzdychal, nebo dokonce něco utrousil. Naopak jsem byl svědkem toho, že prodáváč mezitím s klidem poklízal stůl nebo zvědavě přihlížel konání zákazníka. Podobně to probíhá u kasy v supermarketu. Na rozdíl od nás se tu neočekává, že ten, kdo je na řadě s placením, bude mít už připravenou peněženku. Zákazníci si narovnají svůj nákup do tašky a pak teprve zaplatí. Pokladní buď asistuje, nebo trpělivě čeká. Neříkám, že člověk někdy nemá pocit, že vzteky dostane infarkt. Můj kamarád, Němec, při jednom našem rozhovoru na téma belgické supermarkety sarkasticky poznamenal, že v Německu „by při téhle obsluze už vypuklo národní povstání“. To je dost možné. Ale trvám na tom, že to má i své výhody. Nikdo se necítí stresován a popoháněn. Zejména staří lidé nemusejí mít dojem, že se na ně nebere ohled a že modernímu tempu už nestačí.

Ne, nechci tu malovat Brusel jako nějakou idylickou vesničku. Konflikt mezi Vlány a Valony vedl už k mnoha krizím a téma rozdělení země vévodí politickým diskuzím. Novinové titulky „Má tato země ještě smysl?“ nebo „Jak dlouho ještě?“ jsou myšleny vážně. Má setkání s Belgičany byla spíše příležitostná a povrchní, a nemám tedy právo tuto zemi hodnotit. Chci jen ukázat, jak na mě působila. Brusel na mě dodnes dělá dojem docela příjemného a pohodového místa k životu, které si na nic nehraje a už tím si vás získá.

Můj tým

Můj tým tvořilo dvacet lidí sedmi národností. Částečně už existoval, když jsem do Bruselu přišel, protože jsem ho sestavoval tak trochu za pochodu z Prahy. Čechů a Češek v něm bylo celkem sedm. Kromě nich se mnou pracovali Němci, Francouzi, Španělé, Poláci, Belgičané, Rakušané a Britové. Každý mluvil v průměru třemi jazyky, od řečtiny až po polštinu či perštinu. Sestava lidí se v průběhu let různě obměňovala, ale v zásadě jsme jako kabinet pokrývali vždycky kolem deseti jazyků.

Od počátku jsem se snažil vytvořit pestrý mix lidí. Nejen kvalifikace-mi, ale i typem člověka. Mám zkušenost, že nejlépe lidé v kolektivu pracují tehdy, když se navzájem doplňují a ne suplují. Každého motivuje pocit, že je potřebný a v něčem nenahraditelný. Pokud dělají dva lidé podobnou práci stejným stylem, tak to zaprvé frustruje je samotné a za druhé to tým zbytečně připravuje o další dimenzi, kterou by tam vnesl úplně jiný člověk. Z předchozích zkušeností také vím, že lidi nestačí jen zaplatit, ale je potřeba je také zapojit. Sebelépe zaplacený poradce ztratí chuť něco vytvářet, když má dojem, že na jeho analýzy neberete ohled. Proto jsem dal dohromady různé lidi, od introvertních odborníků na konkrétní témata až po extrovertní komunikátory. Také jsem dbal na to, aby pokrývali co nejširší spektrum oblastí. Od sociální politiky přes ekonomiku a právo až po lékařství. V pozici evropského komisaře jsem se musel zabývat nejrůznějšími tématy a bylo nesmírnou výhodou moci je konzultovat s experty.

Dalším kritériem byl počet let odpracovaných v Evropské komisi. Bez lidí, kteří mají zažité to, jak to v institucích chodí, jak probíhají veškeré rozhodovací procesy a co jsou jejich úskalí, se nelze obejít. Z této podmínky byli vyjmuti pouze Češi, kteří ji jako nováčci v EU pochopitelně nemohli splnit.

Vladimír Špidla ve své pracovně.

PRVNÍ SETKÁNÍ S VLADIMÍREM ŠPIDLOU

Setkávám se s Vladimírem Špidlou. Je konec podzimu 2004, slunné odpoledne a já vcházím do jeho bruselské kanceláře. Je velmi prostorná, a protože celá její boční stěna sestává z oken, tak i prosvětlená. Působí moderně, možná i proto, že je tu jen málo nábytku. Místnosti vévodí velký pracovní stůl s jezdící židlí. Nalevo u zdi stojí tmavě hnědý jednací stůl s šesti židlemi, hned vpravo v rohu u dveří je černá kožená sedačka se skleněným konferenčním stolem a na zemi šedomodrý koberec. Na zdech pár plakátů, nic víc, ani obrazy.

Jsem pozvaná, abych se mu osobně představila, protože se ucházím o místo v jeho týmu. Evropský komisař mi podá ruku, pokyne mi, abych se posadila na sedačku, a sám si sedne do křesla naproti mně. Usadím se a čekám, až mě vyzve, abych mluvila. Ale on nic neříká. Čeká, že začnu? Přejde mi nezdvorněle začít mluvit první, tím spíš, že můj protějšek dělá nepřístupný dojem. Sice sedí v křesle docela ležérně, loket opře-

ný vzadu o opěradlo a trochu nahnutý na bok. Ale upřeně se na mě dívá a jeho výraz je nečitelný. Působí přesně tak, jak ho znám z médií, a víc než z nich ho neznám. Párkrát jsem se s ním už setkala při nějaké přednášce, ale poprvé v životě mu sedím tváří v tvář a mám s ním hovořit o samotě.

„Tak,“ přeruší najednou ticho. „Co mi povíte?“

Zní to vyzývavě, skoro jako pobídka k souboji. Ukažte, co dokážete.

„Děkuji, že jste mě přijal, abych se mohla osobně představit,“ usměje se a snažím se působit sympaticky. Teď je na něm, aby alespoň formálně úsměv opětoval. Neudělá to. Trochu mě tím vyvede z míry. Jako by vůbec nereagoval na základní lidské signály. Bere mě vůbec na vědomí? Jsem lehce nesvá, ale uvědomuji si, že mám maximálně deset minut, abych ho přesvědčila o své kvalitaci, a tak se rozhodnu, že budu bez ohledu na jeho výraz mluvit dál. Mám to připravené, hovořím asi čtyři minuty. Pak ztichnu a čekám na jeho reakci. Zase nic. Jen na mě hledí. Vyjádří se k tomu nějak? Zdá se mi, že mlčí celou věčnost.

„Dobře,“ odpoví nakonec nepohnutě, zřejmě v momentě, když usoudí, že ze mě už nic dalšího nevypadne. Víc nic. Copak mi k tomu nic neřekne? Mám ještě něco dodat? Nebo snad odejít? Jsem nervózní, a protože od přírody zároveň spíš komunikativní, tak unikám nepříjemné situaci dalším spádem slov.

„Brusel je zajímavý, přistála jsem sice teprve před hodinou a viděla zatím jen cestu z letiště, ale ty malé domky jsou malebné. Připadají mi jako taková směs Paříže a Londýna, že jo? Líbí se vám tu?“

„Jo, musím říct, že oproti tomu, co jsem o Bruselu slýchal, jsem příjemně překvapen,“ odpoví a najednou docela ožije.

„Byl jste tu už taky v nějakém divadle?“

„Já nemám moc času, ale jedno představení jsem už stihnul.“

„A v kině?“ Jsem šťastná, že mluví, a ptám se na jakýkoli nerelevantní nesmysl.

„V kině ještě ne...“

„Nedávno jsem něco četla o nějaké výstavě, už nevím, jaká to byla, která se teď zrovna koná v té Národní galerii.“

„Jo,“ kývne živě a už se i usmívá, „ta kulturní nabídka je tu opravdu široká. Kdybych chtěl, tak se tu dá vidět opravdu hodně věcí.“

„Hm, na to musí mít člověk čas,“ reaguji.

Teď se Vladimír Špidla znovu usměje, ale ještě trochu jinak. V očích

mu tak nějak zahraje, skoro bych řekla, že pobaveně, jako by si všiml, že plácám cokoli, jen abych udržela rozhovor v proudu.

„Zpátky k vám,“ vysvobodí mě z toho taktně a zase trochu zvažní. „Vy byste tedy chtěla pracovat jako moje asistentka?“

„Ano.“

„Máte představu, v čem ta práce spočívá?“

„Myslím, že hlavně v podpoře toho, co děláte. Vyhledávání materiálů, dodávání informací...“

„... potřebuji asistentku, která mě bude doprovázet na jednání a dělat z nich zápisy,“ přeruší mě. „Aby bylo jasné, co bylo přesně obsahem, co jsem kde slíbil. Ta role toho člověka bude spočívat v tom, že bude zkrátka sedět, poslouchat, zapisovat...“

„Aha, chápu,“ kývu.

Ale Vladimír Špidla ještě nedomluvil, protože vzápětí větu dokončuje: „... a mlčet.“

„Tak to je nejtěžší,“ uklouzne mi omylem.

K mému překvapení se nahlas zasměje. Pak náhle jako když utne, nasadí stejně nečitelný výraz jako na začátku pohovoru a vážně dodá: „To zvládnete.“

Zní to víc jako varování než jako povzbuzení. Má zřejmě na mysli „to budete muset zvládnout“ spíš než „nebojte, to se vám podaří“. Ale nijak to neřeším, můj čas stejně už uplynul. Loučíme se s tím, že mi dá vědět.

Pár měsíců se nic neděje. Až najednou ke konci jara. Jedu zrovna v narvané pražské tramvaji, přes sklo do mě nepříjemně praží slunce a v každé zatáčce do sebe narážíme s ostatními cestujícími. V tom cítím, jak mi v tašce vibruje mobil.

„Tady kabinet komisaře Špidly,“ ozve se ženský hlas.

„Dobrý den,“ zatají se mi dech.

„Ráda bych vám oznámila, že jsme vás vybrali na asistentskou pozici pro komisaře. Měla byste nastoupit za dva měsíce. Ještě vám zavolám kvůli dalším formalitám, ale chtěla jsem vám dát už vědět.“

Chce se mi skákat radostí. Paprsky mi náhle přijdou blahodárné a dloubání do boků cizími lokty mi ani trochu nevadí. Můj den dostal nový náboj. Půjdu do Bruselu! Vznáším se jako v oblacích. Splnil se mi můj velký sen!

* * *

O dva měsíce později sedím u počítače v kanceláři hned vedle místnosti, kde jsem se byla tehdy Vladimírovi Špidlovi představit, a začínám svou bruselskou kariéru. Nejdřív se seznamuji s týmem. Fascinuje mě jeho mnohojazyčnost. Jsem zvyklá na práci v mezinárodním prostředí, ale tohle překonává všechno, co jsem do té doby zažila. Nejčastěji se mluví anglicky, německy, česky a francouzsky. To jsou zároveň jazyky, kterým alespoň částečně rozumí většina z nás. Jednotliví kolegové spolu však hovoří všelijak – podle toho, která řeč je jim nejdůvěrnější. Moje německá kolegyně se mnou mluví německy, ale se španělskou kolegyní italsky, protože mají obě za manžely Italy a považují italštinu automaticky za nejbližší společný jazyk. Belgické kolegyně ze severní části země spolu mluví vlámsky. Má belgicko-italská sousedka od stolu neustále něco vytelefonovává řecky nebo portugalsky. Zajímavé je to, jak se dbá na to, aby všichni v okolí rozuměli. Když se přiblížím k dvojici, která mluví italsky, tak přejdou hned do angličtiny, aby mě nese-gregovali. Tahle ohleduplnost se mi líbí.

Pár cizinců umí docela dobře česky a ti, kdo neumějí, už od Špidly přebrali pár výrazů. Jeho energické „tak“, které pronáší při každém příchodu do kanceláře a kterým zahajuje důležité rozhovory včetně našeho prvního pohovoru, už z legrace opakuji i cizojazyčné sekretářky.

„Honem, honem,“ panikaří nahlas jedna z nich anglicky, když tiskne pod časovým tlakem podklady pro komisaře.

„Neblázni, máš ještě deset minut,“ klidní ji druhá.

„Jó, deset minut! Znáš komisaře! Najednou vykoukne z pracovny, řekne ‚tak‘ a bude chtít dokumenty!“ Slovo „tak“ pronáší česky.

Cítím z nich, že je jim náš komisař docela sympatický, ale zároveň mi nemůže uniknout, s jakým respektem se k němu chovají. Děsí se, že by udělaly nějakou chybu. Jako by měly do morku kostí zažité vědomí, že pracují pro člověka, který je v hierarchii této instituce na vrcholu. Tomu přizpůsobují také svůj pocit odpovědnosti.

„Kabinet je taková Formule 1,“ vysvětlí mi v soukromém rozhovoru u oběda francouzský kolega. „Je to špička celé Komise a musí se pořád držet vepředu.“

Nechápu to úplně, což je na mně zřejmě vidět, protože pokračuje: „Komisař tu Formulí řídí a reprezentuje navenek. Náš úkol je dělat všechno pro to, aby jel co nejrychleji a zároveň nejbezpečněji. Každý tu

má nějakou roli, a tu musí hrát dokonale, je fuk, jestli leští skla, doplňuje palivo nebo programuje software. Rozhodující je, že přispívá svým dílem k tomu, že Formule zůstane na špici. Pokud se mu to nedaří, je to okamžitě poznat na celkovém výkonu.“

Zdá se mi to jasné a pochyťávám i jeho vzkaz mezi řádky. Musím ze sebe vydat maximum, abych obstála. Nemám s tím nejmenší problém. Na tuhle práci jsem se těšila, kvalifikaci pro ni mám a jsem navíc docela dřič. Tak co by se mi mohlo stát? To přece zvládnou.

„Jo, jasně,“ odbývám ho skoro.

„Jde o to, že se musíš rychle stát plnohodnotným členem týmu,“ nedává se.

„Oukej,“ kývu. V duchu považuji jeho popis za přehnaný a jeho starostlivost za zbytečnou. Ale vím, že musím být zdvořilá a dát najevo vděk, že se mi věnuje.

„Na práci v kabinetu se tu třese spousta lidí, kolikrát o ni usilují celá léta a nikdy v životě se jim to nepoštěstí. Přitom mají prvotřídní kvalifikaci a mohli by ji z fleku perfektně dělat. Na to nikdy nezapomínej!“

„Dobře.“

Vnímám, že se mi snaží říct, abych šanci, kterou jsem získáním tohoto místa dostala, nebrala na lehkou váhu, protože když nebudu dost dobrá, jsem kdykoli nahraditelná. Ale nedělám si s tím žádné starosti. Mým sebevědomím nedokáže nic otrást, už jsem se přece protloukla kdečím!

„Díky moc,“ ukončím rozhovor. Říkám si, že pokud mi něco nebude jasné, tak se ještě přijdu zeptat! Netuším, že je to naposled, co má někdo čas se mi věnovat.

Já sama vnímám kabinet hlavně jako hierarchicky zorganizovanou skupinu lidí, kteří podporují komisaře. Jejich role jsou jasně rozděleny. Nejvýš postavená je šéfka a její zástupce, pod nimi je šest členů kabinetu. Označení „člen kabinetu“ je ale trochu zavádějící, protože teoreticky je členem kabinetu každý člověk v týmu, i sekretářky a řidiči. Tady se označením „člen“ nebo „členka kabinetu“ myslí v podstatě titul – jsou to v podstatě hlavní poradci. Dělají především analytickou práci. Jsou to oni, kdo pracuje na prosazení politických cílů svého komisaře. Spoluutvářejí strategii a legislativní návrhy, sledují vývoj v oblastech, které jim byly přiděleny, organizují jednání s politickými

partnery a hlavně hlídají, aby se nikdo nepokoušel prosadit legislativu, která by byla protichůdná k prioritám našeho komisaře. Jejich rukama projdou veškeré návrhy, které instituce s bezmála pětadvaceti tisíci úředníky vyplodí. Oni zodpovídají za to, že neunikne nic, co by neodpovídalo přesvědčení šéfa. Jsou zárukou, že cokoli on sám podepíše a schválí, bude ze všech hledisek v pořádku. Dejme tomu, že Evropská komise chystá zvýšení DPH na hygienické potřeby. Do těch ale spadají i dětské pleny. Vzhledem k tomu, že zdražení plen kříží plány našeho komisaře vytvořit co nejvhodnější podmínky mladým rodinám, je úkolem členů jeho kabinetu, aby jednali tak dlouho, dokud nedosáhnou pro pleny výjimky.

Myslím, že nejtěžší na jejich práci je to, že témat, kterými se zabývají, je strašně moc a kolikrát jsou dost odlišná. Jeden člověk tak sleduje třeba činnost Evropského parlamentu, ekonomiku, imigraci, rybolov, vědu a techniku, dopravu, humanitární pomoc a politický vývoj v Německu, Rakousku, Lotyšsku a Estonsku.

Každý člen kabinetu má zároveň svou sekretářku, stejně jako komisař. Ty tvoří druhou skupinu lidí v kabinetu. Starají se o logistické věci. Vedou svým šéfům kalendáře, sestavují podklady na jednání, vyřizují telefony, třídí poštu, odpovídají na e-maily, tisknou dokumenty, žádají o služební cesty, objednávají letenky, odpovídají na některé dopisy a přijímají návštěvy.

Jednou dvakrát za týden máme ranní poradou. Té se účastní všichni kromě sekretářek. Hned při té první jsem vyzorovala, že je snaha, aby byly co nejkratší. Lidé mluví krátce, k věci, všechno je orientované na rychlé odpovědi. Jediný, kdo koncept porady vidí jinak, je sám komisař. Chce je využívat k brainstormingu a úvahám o politických strategiích.

Je pondělí ráno. Sedíme na poradě, téma je blížící se konference o demografii.

„Poletíte tam ve čtvrtek večer,“ informuje šéfka Špidlu. „Podklady už máte elektronicky v e-mailové schránce.“

„Dobře,“ odtuší komisař.

„Ten projev ale ještě přepracováváme. Chceme, aby tam zaznělo, že demografické stárnutí představuje pro společnost i šanci,“ sděluje mu kolega.

„Hm,“ odtuší znovu šéf.

„Pokud byste chtěl, můžeme tam dodat ještě...“

„Já si pořád kladu otázku...,“ skočí mu do řeči šéf. Kolega se na něj pozorně zahledí, oči plné očekávání, co teď přijde, připraven okamžitě a do detailů zodpovědět každíčkou otázku svého nadřízeného o této demografické konferenci.

„... co uděláme s tím rozpočtem,“ dokončí svou větu šéf.

Výraz kolegy zamrznul. Takový dotaz nečekal. Neví, co má šéf na mysli. „S jakým rozpočtem?“

„Co budeme dělat s tím evropským rozpočtem, když ho Parlament odmítne schválit.“

Všichni jsme chvíli zaskočení. Takovou nenadálou změnu tématu jsme nečekali. V myšlenkách jsme byli u Špidlova čtvrtletního termínu. Ten ale jemu samotnému zřejmě přišel příliš bezvýznamný. Zajímají ho zásadnější věci. Evropský parlament odmítá schválit rozpočet EU na dalších šest let, protože chce prosadit změny podle vlastního gusta. Ještě než stačí kdokoli z nás zareagovat, pokračuje dál ve své analýze:

„... protože jestli ho opravdu neschválí, tak to bude docela katastrofa. Všechny nové členské státy přijdou o peníze, staré v podstatě taky a jediný, kdo z toho bude mít prospěch, bude Rumunsko a Bulharsko, které bude placeno podle starého rozpočtu. Jak z toho ven? Co myslíte?“

Rozhlédne se a pohledem ulpí na jednom právníkovi.

„No...,“ váhá vyvolaný. Je na otázku tohoto typu zcela nepřipraven a snaží se něco kloudného vymyslet. Za rozpočet je v Komisi navíc odpovědný jiný komisař a tudíž se předpokládá, že odpovědi na tyto otázky budou dodávat jeho spolupracovníci. Jenže tahle dělba práce je Vladimíru Špidlovi fuk. Strategický problém je strategický problém!

„... to přece není možné, nechat to dojít tak daleko,“ kroutí nespokojeně hlavou.

„Komise s Parlamentem jedná,“ ujišťuje ho kolega neurčitě.

„No jo, sakra, ale nikam to nevede,“ pohoršuje se šéf.

Všímám si změny nálady v osazenstvu. Při první zmínce o rozpočtu se nedalo přehlédnout, že tu v publiku trochu zašumělo, jak jsme se všichni tajně pousmáli. Považovali jsme ji za roztomilou ukázkou Špidlovi roztržitosti. Teď ale napříč kolektivem měníme názor a šíří se mezi námi respekt. On má pravdu. Není pochyb o tom, že neschválení rozpočtu by znamenalo krizi. Jeho projev na demografické konferenci se

naproti tomu jeví jako zcela marginální záležitost. Nelze mu upřít, že se soustředí na strategické věci.

Začínáme tedy diskutovat o situaci v Evropském parlamentu. Mluvíme snad půl hodiny a závěr je, že máme zorganizovat schůzku se dvěma poslanci, aby s nimi mohl probrat rozpočet. Teprve pak se kolega trochu rozpačitě vrátí k demografické konferenci: „Jestli dovolíte... řeknu vám ještě něco k tomu projevu...“ Najednou nám všem přijde trochu nicotný.

„V pořádku,“ ujistí ho šéf. Teď je naopak ochoten se tomu konečně věnovat.

Babylónská věž

ANEKDE JSEM PRACOVAL

Na fotografii vidíte budovu, ve které jsem těch pět let pracoval. Je to zároveň hlavní budova Evropské komise. Tam má kancelář všech dvacet sedm komisařů se svými kabinety, generální sekretariát a tiskové oddělení. Ten futuristický kovový výběžek na střeše je sál, ve kterém jednají každý týden komisaři.

Kdysi v těchto místech stávala dívčí klášterní škola, podle které se budova jmenuje Berlaymont. Klášter není jediná budova, která musela v šedesátých a sedmdesátých letech ustoupit evropským institucím. Na počátku minulého století tu všude stály typické belgické dvou až třípatrové domky. Dnes jsou tu všude spíše šedivé, vysoké a částečně ještě betonové kancelářské budovy. Celé čtvrti se říká „evropská“. Není zrovna atraktivní a lidé, kteří sem přijedou na jediný den nebo dokonce jen pár hodin, a uvidí jen tuhle část města, pak rozšiřují pověst, že Brusel je ošklivé město. Což vůbec není pravda. Tato čtvrť ale skutečně zrovna nejkrásnější není – tím spíš, že ji protínají tři hlavní automobilové tepny, kvůli kterým je tu hluk a smog. Existuje plán na přestavbu města, podle kterého se tato čtvrť má proměnit v moderní pěší zóny se stromy a kavárnami. Kolem budovy Evropského parlamentu se to už docela podařilo.

Hlavní budova Komise, v jejímž devátém patře jsem měl pracovnu, má hned několik zvláštností. Přímo pod ní například teče potok, jehož vodou se tu splachuje. Na střeše je zase počítačová meteorologická stanice, která otáčí desky z laminovaného skla podél celé budovy podle počasí. Když praží slunce, odráží paprsky pryč, aby nebylo v kancelářích přílišné vedro. Když je pod mrakem, natočí je tak, aby odrážely do kanceláří co nejvíc denního světla. V zimě zase brání úniku tepla, protože natočí všechny desky do svislé pozice, takže vytvoří kolem budovy jakousi druhou izolační stěnu. Také na fotografii je vidět, že některé desky jsou otočeny jiným směrem než ty ostatní.

Se stavbou se však pojí i méně glorifikující příběhy. V původní budově, postavené už v šedesátých letech, se totiž použil azbest. Když se po dvaceti letech se prokázalo, že je to rakvinotvorný materiál, začala rozsáhlá rekonstrukce. V roce 1991 se museli všichni úředníci dočasně vystěhovat do okolních budov a po zcela zakrytém Berlaymontu se pohybovali jen muži v ochranných kombinézách, jejichž úkolem bylo zlikvidovat závadný materiál. Teprve po třinácti letech, v roce 2004, tedy o pár měsíců dřív, než jsem nastoupil na svou pozici já, se mohli úředníci do budovy vrátit.

Kdo přijde do budovy dnes, nic z této historie ani nepocítí. Je velmi moderně a funkčně zařízená. Můj prvotní dojem byl, že ji špatně pojmenovali. Neměla se jmenovat Berlaymont, nýbrž Babylónská věž. V této třináctipatrové budově se totiž běžně mluví více než dvaceti jazyky. Každé ráno ve výtahu uslyšíte změl řečí, které ani nedokážete identifikovat. Teprve později mi došlo, že navzdory mnohojazyčnosti by Babylón ten správný název nebyl. Ke zmatení jazyků tu nedochází. Spíš naopak. Všichni tu ovládají hned několik řečí, takže se spolu kolikrát ti samí lidé domluví hned dvěma či třemi jazyky.

Jako příslušník generace, která se ve škole učila pouze rusky a ani po mnoha letech výuky se nedokázala v ulicích Moskvy domluvit, mi tato aktivní mnohojazyčnost na Komisi učarovala. Přišel jsem sem s poměrně dost dobrou znalostí francouzštiny a němčiny. V průběhu těch pěti let se pochopitelně velmi zaktivovala a přibyla k ní alespoň částečně angličtina. Samozřejmě mluvím, jako většina lidí, kteří neměli v mládí možnost studovat nebo pracovat v zahraničí, s akcentem.

Někdy dnešní generaci mladých lidí trochu závidím. Všechny ty šance cestovat a učit se od dětství nejrůznější cizí jazyky. Na druhou stranu je mi jasné, že to mají v mnohém těžší. Znalost cizích jazyků už dnes není jen výhodou, ale v podstatě nutností. Na rozdíl od Spojených států, kde si člověk může hledat práci třeba 1500 kilometrů na východ od domova a pořád se bez problémů domluví ve své mateřštině, jsme my Evropané konfrontováni s cizím jazykem každých pár stovek kilometrů a chceme-li tam obstát, jsme na jazykové znalosti odkázáni. Proto je to v podstatě i velké privilegium dnešních mladých lidí, že se domluví napříč hranicemi. Možná i tím mě tahle budova tolik oslovila. Stala se pro mě symbolem všech těch odstraněných bariér, které padnou, když je člověk ochoten domluvit se s jinými kulturami a národy.

Chodby v budově Berlaymont jsou lemované vestavěnými skříněmi

Že je tato symbolická budova tak spartánsky zařízená, mě zarazilo. Nejsem člověk, který kolem sebe potřebuje luxus, ale jako premiér si přece jen zvyknete na to, že se pohybujete v jistém prostředí. Vládní budovy národních států jsou plné křišťálových lustrů, červených koberců, cenných maleb, drahých dekorací, nabýštěných zrcadel a reprezentativního nábytku. Zkrátka tradičních atributů moci. Jejich dojem ještě umocňuje fakt, že se nacházejí v historických budovách.

Evropská komise stojí podle Smlouvy¹ v některých oblastech nad národními vládami, a tudíž jsem podvědomě očekával něco podobného. Místo toho jsem se ocitl v čítankovém příkladu užitečnosti a praktičnosti. Všemuvévodí šedá a modrá barva. V chodbách nestojí žádný nábytek, protože podél celých stěn jsou na míru vestavěné kovové skříně, takže, jak je vidět z fotografie, vlastně tvoří samotný koridor. Stěny mezi jednotlivými kanceláři nejsou zděné, nýbrž z přemontovatelných desek.

¹ Smlouva o založení Evropského společenství.

To má tu výhodu, že si každý kabinet a každé oddělení může nechat udělat kanceláře velké podle potřeby. Chce-li mít velký archiv, posune zeď o pár metrů dál a zmenší místnost na kopírku. Chce-li mít místo jedné velké pracovny dvě malé, namontuje dodatečnou stěnu. Já sám jsem měl schválně velmi prostorný sekretariát, kde seděli hned čtyři lidé.

Do stěn z kovových desek se nedají zabít hřebíky, všechno se připevňuje magnety. Pokud si chce někdo pověsit obraz, musí zavolat odborníky, kteří připraví závěsné lanko z horního okraje stěny. Když říkám desky, neznamená to, že to působí jako z papundeklu. Je to kvalitní materiál a místnosti jsou zcela odhlučněné. V žádném případě není slyšet z místnosti do místnosti. V téhle budově není nic fórové, vše je dokonale sestavené, i skříňky jsou dělané přesně tak, aby do nich pasoval přesný počet pořadačů. Celkový dojem je uhlazený, uklizený a poměrně příjemný. Ovšem zpočátku mě takhle funkčnost u tak významné evropské instituce trochu překvapila.

Nakonec jsem usoudil, že je to tak správně. Evropský komisař se má považovat za člověka sloužícího prospěchu ostatních Evropanů a ne se stylizovat do role vládce. Skleněná čtyřramenná budova Evropské komise působí impozantně. Uvnitř má ale každý kout upomínat na to, že tu jste proto, abyste pracoval pro ostatní.

KOMPLOT PROTI SKROMNOSTI

Tohle tedy tým, ona pomyslná posádka Formule 1, rozhodně vidí jinak. Stačí pár dní v kabinetu a už mne zasvětili do menšího komplotu. Chtějí reprezentativní přijímací prostory a působivou pracovnu komisaře. Místo umělého koberce světlé parkety, místo plakátů krásné obrazy a místo prázdného místa umělecké dekorace. Mám jim pomoci v přesvědčování šéfa, aby se změnami souhlasil. Má jako každý nový komisař přidělený určitý rozpočet na to, aby si vybavil svou kancelář podle svého vkusu. Jenže on se tomu zarytě brání.

„Beru to tak, že je to tak schválně. Má to symbolizovat moji roli úředníka,“ tvrdí.

*„Ne, tak to vůbec není! Jde jen o to, abyste byl v hezkém prostředí!“
„Ale mně se to takhle líbí,“ oponuje.*

„To ano, ale mohl byste si sem dát pár obrazů.“

„Proč bychom měli utrácet za obrazy?“

„Za nic bychom neutráceli! Obrazy se vypůjčí od malířů, kterým tak budeme dělat reklamu. Dělají to i jiní komisaři.“

„Nechci tu vytvářet královské sídlo...“

„O to vůbec nejde!“

„Ne, já o nic nového nestojím.“

Kolegové ustupují, ale jen zdánlivě. Špidla na ně dělá dojem dobráka, který nikomu nic neodepře a je možné s ním manipulovat. Považují jen za otázku času, kdy se nechá umluvit. Jenže tohle zdání očividně klame. Vnímám sice, že v každodenních věcech se nepře a ustupuje. Ale nemůžu se zbavit dojmu, že spíš proto, že mu drobné dohadování nestojí za ten čas. Protože považuje-li něco za důležité, neústupně si prosazuje svou.

„Už jste si to rozmyslel s tím novým zařízením?“ zkoumá terén po čase znovu kolegyně.

„Jak rozmyslel?“

„Jestli si necháte změnit interiér kanceláře?“

„Ano, jak jsem řekl: nenechám.“

Tým zase chvíli vyčkává. Po pár dnech to opět zkouší.

„Nechcete se s námi jít podívat do kanceláře komisaře o patro výš? Rádi bychom vám ukázali, jak to tam má vkusně zařízené.“

„Hele,“ pronese důrazně Vladimír Špidla: „Už jsem vám řekl, že o žádných změnách neuvažuji.“

„Já jen...“

„Poslouchejte mě, co říkám: nepotřebuji to, nechci to a přestaňte mě s tím už otravovat!“

„Aha..., ale...“

„Dost. Už se o tom nebudeme bavit!“

Poslední slova zní velmi pádně. Tak jednoduché, jak se zdá, to se šéfem není. Když nejsme schopni dodat dostatek racionálních protiargumentů, máme prostě smůlu a bude po jeho. Rozhodně si nemůžeme myslet, že s ním můžeme orat, jak se nám zlíbí. Řekne-li „ne“, nejede přes to vlak. Chce kancelář takovou, jaká je, a taková tedy zůstane. Minimálně pár let.

Kam mizí pracovní místa

ANEB GLOBALIZAČNÍ FOND

Dnešní doba mi v mnohém připomíná vývoj z počátku 19. století. Evropa se tehdy přehnala průmyslová revoluce a ze starého pořádku nezůstal kámen na kameni. Vypuklo to v Anglii, kde od konce 18. století začaly ruční a manufakturní výrobu nahrazovat nové stroje. Odtud se tento vývoj rozšířil na kontinent a padly mu za oběť celé profesní skupiny jako třeba tkalci nebo přadleny. Zoufalí dělníci, oběti hromadného propouštění, se zuřivě vrhali do továren a ničili zařízení v naději, že tak získají zpět svůj zdroj obživy.

Dnes k nám proudí textilní zboží z Asie. Tamní levné produkci nejsou evropské textilky schopné konkurovat, a proto se celá branže potýká s krizí, na jejímž konci bude možná její takřka úplný zánik. A nejen její. I jiná odvětví, jako třeba cukrovarnictví, koželužství nebo tiskárenství, mají kvůli globalizaci a sílící mezinárodní konkurenci v Evropě problémy.

Jako na politika na mne proto mnozí apelují, abychom místní podniky ochránili. Chtějí zavést vysoká dovozní cla na zboží z ciziny nebo dotovat domácí produkci. Argumentují tím, že jsou v sázce desetitisíce pracovních míst a národní tradice. Ano, uznávám, že jsou případy, kdy je podpora oprávněná. Zejména v odvětvích, která jsou klíčová v krizových situacích a kde je nutné udržet po generace získané zkušenosti. Například zemědělství nebo energetika. Pokud bychom domácí produkci zcela nahradili dovozem, nebyli bychom v případě nouze schopni rychle obnovit soběstačnost. I v případě ztrátovosti je tedy smysluplné udržovat produkci alespoň na minimální úrovni. Jinak ale dotování nekonkurenceschopných odvětvím zpravidla nikomu dlouhodobě nepomůže.

Copak by bývalo mělo smysl zakázat v 19. století stroje? Ano, propuštěným dělníkům by to na nějaký čas pomohlo, ale kde bychom dnes byli? Jediná možnost, a podle mne i morální povinnost, státu je pomoci

těm lidem, kteří se stali oběťmi tohoto procesu. Není rozumné snažit se vší silou zachránit potápějící se loď, která nemá šanci udržet se nad vodou sama. Je však důležité zachránit námořníky a pomoci jim najít si nový zdroj obživy. To znamená poskytnout jim školení a rekvalifikační kurzy.

Historie je plná příkladů toho, jak mizela různá povolání a nová zase vznikala. S vynalezením elektřiny zanikla poptávka po petrolejových lampách. Jejich výrobci ztratili zdroj obživy. Objevilo se ale jiné, do té doby neznámé povolání – elektrikář. Když ulice evropských měst dobyly automobily, přišli o práci kočí. Zato řidičům a automechanikům začaly žně. Nárůst spotřeby ropy připravil o práci horníky. Trh si začal žádat odborníky na ropné plošiny. Dnes živoří kdejaké opravářské obory, protože levnější než servis žehličky, magnetofonu, hodinek, rádia či fotoaparátu je kolikrát pořídit si nový přístroj. Na druhou stranu dnes miliony lidí vydělávají peníze díky internetu a mobilním komunikačním technologiím, jež nám ještě před čtvrt stoletím připadaly jako sci-fi.

Pokud by se na to člověk díval čistě historicky, není zánik odvětví žádný problém, protože je vždycky nahradí odvětví nová. Makroekonomicky a dlouhodobě to není žádný problém. Jenže lidský život je, jak říkal ekonom Keynes, střednědobá záležitost, a dlouhodobě jsme všichni po smrti. Ti, kdo dnes ztratili práci v textilce, nemohou začít hned zítra pracovat pro mobilní operátory. Ocitají se ve velmi těžké situaci. Proto máme povinnost podporovat tvorbu nových pracovních míst a změnu kvalifikací. Lidé, kteří ztrácejí práci vlivem ekonomických změn, neselhali morálně. Mají právo na podporu z veřejné ruky.

To je důvod, proč jsem navrhl vytvoření Globalizačního fondu. Má začít fungovat v roce 2006.² Měl by podporovat oběti masového propouštění z těch firem, které buď kvůli levnějším výrobním nákladům přesídlily dále na východ, nebo jejichž branže je následkem globalizace v krizi. Fond nemá fungovat tak, že by propuštěný člověk napsal žádost o finanční podporu a poslal ji sem do Bruselu, kde by mu ji nějaký úředník přiklepl. Jeho úkolem není suplovat sociální ochranu národních států. O pomoc bude muset požádat vláda státu, ve kterém k hromadnému propouštění došlo. Finanční prostředky, které stát z fondu získá, musí pak použít výlučně na rekvalifikační kurzy a přeškolení propuštěných –

² Psáno v říjnu 2005.

zkrátka na aktivní opatření, aby si snáze našli jinou práci. Po skončení projektu budou vlády muset doložit, jak byla opatření úspěšná – tedy kolik procent lidí si našlo nové místo.

Také o tom jsem dnes, mimo jiné, hovořil na svém pravidelném vystoupení v Evropském parlamentu. Jako komisař pro zaměstnanost musím každý rok představit poslancům ze sociálního výboru svůj program na rok následující. Je to pro ně příležitost dozvědět se něco víc o plánech Evropské komise v této oblasti, zeptat se na konkrétní věci a třeba i něco vytknout. Ačkoli jsou jejich otázky kolikrát dost kritické, je to velmi důležitá debata, ve které si obě strany ujasní, jestli mají vzájemnou podporu a jaké reakce od sebe mohou na konkrétní iniciativy či legislativní návrhy očekávat. Pokud jsou poslanci příliš kritičtí, je to předzvěst toho, že se schválením mohou být problémy.

Když jsem mluvil o chystaném Globalizačním fondu, vytkl mi jeden poslanec, že místo abychom zabránili masovému propouštění a odlivu produkce na východ, tak koncernům jen ustupujeme. Řekl jsem mu v podstatě to samé, co jsem napsal na začátku. Že pokrok nelze zastavit, už vůbec ne v demokratických zemích. Jediné, co má opravdu cenu, je podpořit lidi. Ne tím, že je budeme jen dotovat, nýbrž tím, že do nich budeme investovat. Podle přísloví, že lepší než dát někomu jíst ryby je naučit ho rybařit. Přesně tohle je cílem fondu.

Po skončení diskuze jsem navzdory kritickým poznámkám nabyl dojmu, že mezi poslanci podpora pro vznik Globalizačního fondu je.³

„KDE ŽE MÁ KOMISAŘ PROJEV? A MÁ VŮBEC PROJEV?“

Jsem pátý den v práci. Sedím u svého stolu v kanceláři, která je zároveň předsíní do místnosti komisaře, a odpovídám na e-mail. Kromě mě tu sedí ještě tři další kolegyně. V tom vyjde ze své kanceláře pan komisař. V podpaží desky, v ruce tašku a říká: „Magdaléno, půjdete se mnou do Parlamentu.“

³ Globalizační fond začal fungovat v roce 2006. V lednu 2010 pomohl 45 000 propuštěných z 15 států. Jeho úspěšnost dosáhla v některých projektech 75 %.

„Ano,“ vyskakují rychle, chytám pár papírů a propisku, abych mohla na schůzi zapisovat, a vyrážím. Jdu rychle a na nic se neptám. Musím přece vypadat jako profesionál, pro kterého je účast na schůzích v Evropském parlamentu běžná záležitost! Před budovou na nás čeká řidič, který nás tam poveze. Jedu poprvé v životě sama v autě se Špidlou a mám jedinečnou příležitost se před ním blýsknout něčím chytřejším. Situace se ale nevyvíjí přesně v můj prospěch. Pan komisař chce totiž diskutovat o důchodových systémech. Necháávám ho tedy diskutovat a sama jen kývu a tvářím se chytře, ale v žádném případě nediskutuji, protože by se mohlo provalit, že o nich nevím prakticky nic. Naštěstí není Parlament daleko. Ani ne za pět minut, tedy dříve, než se dostane na můj názor na věc, vystupujeme před hlavním vchodem. Projdeme bezpečnostní kontrolou a jdeme dál prostornou halou. Na jejím konci nastoupí komisař do výtahu. Následuji ho. Mám veledůležitý výraz. Doprovázím přece evropského komisaře!

„Do kterého patra?“ Ptám se zběžně, prst namířený na tlačítka.

„To byste snad měla vědět vy, ne?“ opáčí a mírně povytáhne obočí.

Cože? Ale jak bych to mohla vědět? Krve by se ve mně nedořezal. Ztuhle se na něj dívám. Možná se mi jen zdá, že má trochu ironický nebo pobavený výraz, ale to není důležité. Důležité je, že to myslí vážně. Ocitla jsem se v hororu. Doprovázím evropského komisaře (!), ale nevím kam. On to také neví, protože to mám vědět já. Nevíme tedy, kam máme jít. Můj prst stále míří na tlačítka ve výtahu.

„Vystupte!“ příkazu nám oběma a vlastním tělem razantně zabráním dveřím výtahu, aby se dovřely. Srdce mi buší až v krku, ale vím, že musím jednat. Uvědomuji si, že rozhodující bude to, jak tuhle překérní situaci vyřeším.

„Počkejte tady, zjistím to,“ říkám a odbíhám. Kam, to ještě nevím. Jen si horečně uvědomuji, jak naivně jsem se zachovala. Nemám s sebou kromě tužky a bloku vůbec nic. Kabelka s telefonními čísly kolegů zůstala v kanceláři, stejně jako mobil, kterým bych jim bývala mohla zavolat a poprosit je, ať se podívají do šéfova kalendáře a řeknou mi, kam máme jít. To mám z toho, jak jsem chtěla vypadat profesionálně. Nohy mě nesou zpátky ke vchodu. Asi proto, že je tam hodně lidí a já doufám, že se tam budu moci někoho zeptat.

První do cesty se mi připlétá nějaký člen ostrahy. Ve svém zmatku se k němu vrhám a oslovuji ho: „Monsieur! Bonjour!“

„Bonjour,“ pozdraví mě na oplátku a čeká na mou otázku.

Jenže já žádnou nemám. Vždyť já ani nevím, proč jsme sem vůbec přišli. Nemám s sebou jediný podklad, nemám ponětí, jak se jmenuje akce, na kterou jdeme, nevím, jaké je téma, a netuším, jestli jde o konferenci nebo bilaterální schůzku. Prostě nic, na co bych se mohla zepnat, nehledě na to, že mluvím prachbídne francouzsky. Přesto se s tím mužem dávám do řeči, nic jiného mi ani nezbyvá. Abych mohla alespoň něco říct, mluvím radši anglicky.

„Prosím vás, kam máme jít... jdu s komisařem Špidlou...“

Krátké vysvětlení: Evropský parlament má čtrnáct pater, denně se tu konají desítky akcí a účastní se jich stovky významných osobností. Myslet si, že se členovi belgické ochranky při vyslovení jména „Špidla“ rozsvítí oči a vybaví si, jaký má dnes program, je stejně bláznivé jako si myslet, že se to stane po vyslovení jména Magdaléna Frouzová.

„A na jakou akci jdete?“ ptá se.

„Je to akce... akce... na kterou jde komisař Špidla,“ kóktám v panice a snažím se alespoň gestikulovat, aby to na šéfa zdálky dělalo dojem, že jsme v živém rozhovoru a vyměňujeme si informace. Ohlížím se, abych zkontrolovala, jestli je pořád na svém místě u výtahu a nejde náhodou sem. V žádném, opravdu v žádném případě nesmí být svědkem tohoto rozhovoru. Znemožnila bych se na zbytek jeho mandátu. Bohužel ho zahlédnu, jak pomalu kráčí naším směrem.

„Jak se ta akce jmenuje?“

„Eh... sociální...,“ leze ze mě neurčitě. Vladimír Špidla je komisařem pro sociální záležitosti, takže něco takového v názvu určitě bude.

„Nemáte přesný název?“ zkouší to znovu člen ochranky.

„Eee... sociální...“

Šéf stanul vedle mě.

„Když neznáte jméno akce, tak to vám nepomůžu,“ potápí mě v osudové chvíli uniformovaný muž.

„Ále, počkejte,“ vkládá se do toho komisař hlasem podbarveným napomenutím, „nedělejte paniku“. Otevře tašku, vyndá z ní podklady a přečte francouzsky název konference a číslo sálu. Je asi pětimístné a obsahuje písmena i číslovky.

„Aha,“ je příslušník ostrahy na koni. „Tak to je výtah G, třetí patro...,“ dál už nerozumím, ale vidím směr, kterým ukazuje. Vydáváme

si jím. Snažím se zpětně porozumět tomu, jak se máme k sálu dostat od výtahu, ale nedaří se mi to. Je ve mně malá dušička. Nacházím se v budově, o jejíchž bludných chodbách si vyprávějí zkazky i ostřílení vlci, a mám najít místnost, kde má komisař zhruba v téhle minutě začít mluvit. Jestli tam nebude včas, bude to moje vina.

Ve výtahu říkám: „Pane komisaři, počkáte nahoře u výtahu, já to rychle najdu a pak se pro vás vrátím, jo?“

„Dobře,“ kývne na souhlas. Jen zběžně se na mě při tom podívá, ale já nějakým šestým smyslem cítím, že mě pozorně sleduje a dělá si o mně velmi přesný úsudek. Sotva výtah zastaví v patře, vyrazím z něj jak šílená. Buch! V tu chvíli plnou silou vrážím do kolegy, který tam na nás už čekal.

„No, kde jste?“ ptá se ustaraně.

„Jé, ahoj,“ směje se hystericky na uvítanou, protože je moje spása. Ví, kam máme jít, a doprovodí nás tam.

„Všichni na vás už čekají!“ říká naléhavě.

„Ále, vždyť už jsme tu,“ odbývá jeho rozrušení šéf a klidným krokem se vydává k sálu. Vypadá to, že ho jen tak něco nerozhází.

Abych odčinila ten trapas, snažím se alespoň napsat skvělý zápis. Divoce si znamenám skoro každé slovo z toho, co komisař přednáší. Přes dvacet minut. Ke konci se mi už vysílením tak klepe ruka, že sotva můžu psát. Komisař ale naštěstí už domluvil a začínají se ptát poslanci. Stíhám tak každého třetího. Jednak už mi ruka moc neslouží a jednak vidím většinu evropských poslanců poprvé v životě, neznám je jmény a drmolení moderátora diskuze, který je vyvolává podle příjmení, je tak nezřetelné, že si je nestíhám zaznamenat. Mám ale aspoň téměř slovo od slova to, co říkal komisař. V noci z toho píši dlouhý zápis a podle dohody ho e-mailem rozesílám kolegům i šéfovi. Není na to žádná odezva. Nikdo mi nic neřekne, ani jestli je to dobré, nebo špatné. Ale vzhledem k tomu, že jsem komisařova slova zaznamenala opravdu podrobně, předpokládám, že špatné to být nemůže.

Uběhnou dva dny a kolegyně mě vyvede z omylu. Stojíme zrovna před zrcadlem na toaletě, když usoudí, že máme dostatek soukromí, a důvěrným hlasem mě upozorní: „Magdaléno, projevy komisaře píšeme sami a máme je tedy v počítači. Co potřebujeme vědět, je to, na co se ho ptali poslanci a jak proběhla následná debata.“

Těžce polykám, rudnu.

Když odpoledne slyším Špidlu přicházet do kanceláře, chytám hlava nehlava pár papírů ze svého stolu a s výrazem „musím odnést ty urgentní spisy“ na chvíli mizím. Neodvážuji se s ním setkat. Nemůžu se mu sice vyhýbat na věky, ale každé oddálení je vhod.

Nakonec se nesemele nic zásadního. Buď ten zápis nečetl, nebo si řekl, že nemá cenu zaobírat se chybami začátečníků. Pravděpodobně spíš to druhé. V každém případě jsem tentokrát přežila.

Trh práce není koláč

ANEB JEDNÁNÍ O VOLNÉM POHYBU PRACOVNÍKŮ

Za socialismu jsem toho moc nenacestoval. Podíval jsem se v podstatě jen do dvou zemí: do Bulharska a do Polska. Do té první jsem se dostal jako člen malé přírodovědecké expedice. Během září jsme fotografovali a mapovali tah ptáků. Na úžasný pohled na ty tisíce čápů a sokolů nikdy nezapomenu.

Zato Polsko jsem navštívil mnohokrát. Ta země je mi blízká a i polsky se docela domluvím. Většinou jsem chodil pěšky nebo stopoval. Přesl jsem tu zemi od severu k jihu i od východu k západu. Při takovém způsobu cestování o zážitky pochopitelně není nouze. Jednou jsem čekal na autobus na nějakém polském venkově. Bylo pozdě večer, tma a zima. Spolu se mnou na ten samý autobus čekalo několik prostě oděných polských venkovanů. Když už jsme ztráceli naději, náhle se objevil řidič a polsky nám oznámil: „Autobus je rozbitý, nepojede, *kolo se sepsulo*.“ To si však místní nechtěli nechat líbit. Měli sbaleno a potřebovali se dostat do svých cílů. Jako jeden muž se tedy řidiče ujali. Začali mu domlouvat, přesvědčovat ho a především mu nalévat. Věřili, že tak bude svolnější. A také, že byl. Netrvalo to ani půl hodiny, podnapilý řidič nabyt kuráže a oznámil nám: „Jedeme!“ Pamatuji se, že jsem se v každé zatáčce modlil, abych ještě za ní byl celý. Ne v každé jsem si tím byl jistý, ale do cíle jsme se nakonec jako zázrakem dostali.

Ještě kurióznější příhodu jsem tam zažil asi v polovině sedmdesátých let. Stopoval jsem a tu mi zastavil nějaký kněz, který měl palubní desku svého vozu v podobě Ježíše Krista. Bezpochyby si ji sestrojil sám, protože tak nezvyklé dílo jsem nikdy předtím ani nikdy potom neviděl. Měl to vymyšleno důkladně. Když zapnul levý blinkr, blikala Ježíšova rána na levé ruce, když pravý, rozsvítila se rána na pravé. Vrchol kreativity nastal, když šlápl na brzdy – Kristovi se rozzářilo srdce! Když jsme míjeli nějakého rolníka, kterému sjel do úvozu žebříňák se senem, stačil

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.